

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ»**

ШНИПКО ОЛЕНА СЕРГІЇВНА

УДК 343.36.126

**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗЛОЧИНУ ЗАВІДОМО
НЕЗАКОННІ ЗАТРИМАННЯ, ПРИВІД, ДОМАШНІЙ АРЕШТ АБО
ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ (СТ. 371 КК УКРАЇНИ)**

Спеціальність 12.00.08 – кримінальне право та криминологія;
кримінально-виконавче право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у ВНЗ «Національна академія управління».

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент,
Харь Інна Олексіївна,
ВНЗ «Національна академія управління»,
заступник завідувача кафедри кримінального
права, кримінології, цивільного та
господарського права

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, доцент,
Орлеан Андрій Михайлович,
Київський національний університет імені
Тараса Шевченка, провідний науковий
співробітник теми «Адаптація України до
законодавства ЄС» наукової частини
юридичного факультету, м. Київ.

кандидат юридичних наук, доцент,
Вартилецька Інна Анатоліївна,
Національна академія внутрішніх справ,
професор кафедри кримінального права,
м. Київ.

Захист відбудеться 28 вересня 2018 р. о 11.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.889.02 у ВНЗ «Національна академія управління» за адресою 03151, м. Київ, вул. Ушинського, 15, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці ВНЗ «Національна академія управління» за адресою: 03151, м. Київ, вул. Ушинського, 15.

Автореферат розісланий 23 серпня 2018 р.

**Виконуючий обов'язки вченого секретаря
спеціалізованої вченої ради**

М. І. Карпенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У державі, що визначила однією із цілей свого розвитку інтеграцію в Європейське співтовариство та на конституційному рівні проголосила себе правовою (ст. 1 Конституції), правосуддя набуває особливого статусу як найважливіший гарант дотримання прав і свобод людини і громадянина. Ст. 29 Основного закону проголошує: «Кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність. Ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом...». На цьому шляху законодавче забезпечення кримінальної відповідальності за завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт, або тримання під вартою (стаття 371 Кримінального кодексу України – далі – ст. 371 КК) має важливе значення.

Проблемами кримінальної відповідальності за завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою (ст. 371 КК) певною мірою займалися такі вчені, як: Ю. В. Александров, М. І. Бажанов, Б. М. Бойко, В. І. Борисов, П. А. Воробей, К. Р. Ідрисов, М. А. Кауфман, М. Й. Коржанський, В. М. Кудрявцев, В. О. Навроцький, В. І. Осадчий, М. І. Панов, Ю. П. Попов, А. В. Савченко, С. М. Смоков, О. С. Сотула, В. П. Тихий, В. І. Тютюгін, Є. В. Фесенко, М. І. Хавронюк, С. С. Чернявський, О. А. Чуваков, Р. М. Шеховцов, та ін. У 2008 році була захищена кандидатська дисертація Мельником Р. І. на тему «Кримінально-правова характеристика завідомо незаконних затримання, приводу, арешту та тримання під вартою (ст. 371 КК)». Безумовно, що роботи цих та інших учених, на праці яких ми посилаємося в дисертації, мають значну наукову цінність, особливо це відноситься до дисертації Р. І. Мельника. Але, незважаючи на це, питання, означені темою дисертації, не знаходили окремого комплексного дослідження, або були не в повній мірі розкриті. Крім того, дисертація Р. І. Мельника побудована на діючій в той час ст. 371 КК, а також на старому КПК. Так, не в повній мірі розкритий історико-правовий аспект проблем, передбачених ст. 371 КК. Не розроблене поняття злочину, передбаченого ст. 371 КК, а також не з'ясована соціально-правова обумовленість кримінально-правової заборони означеного злочину, а натомість розглядалися принципи криміналізації. Не зняті суперечливості положень, що стосуються визначення об'єкта, об'єктивної сторони, суб'єкта та суб'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 371 КК. Потребує належного з'ясування кваліфікуючих ознак цього злочину відмежування злочину, передбаченого ст. 371 КК від суміжних злочинів (стст. 364, 365, 146, 147, 373 КК) та компаративістського аналізу норм, що стосуються злочину завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою (ст. 371 КК) та аналогічних діянь за кримінальним законодавством окремих зарубіжних держав. Нарешті, потребують розроблення ґрунтовних пропозицій з удосконалення положень ст. 371 КК. Це все і є свідченням актуальності обраної теми дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота ґрунтується на положеннях Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (прийнята Верховною Радою

України 18.03.2004 р. № 161629-IV) та виконана в межах науково-дослідної роботи ВНЗ «Національна академія управління» на 2014-2019 рр. на тему: «Адаптація законодавства і права України до законодавства і права Європейського Союзу» (державний реєстраційний номер 0114U006593).

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження є отримання науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення відповідних кримінально-правових норм (ст. 371 КК) та забезпечення підвищення ефективності регулятивної сутності кримінального права в сфері забезпечення регламентованої чинним законодавством належної діяльності слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, уповноваженої службової особи у застосуванні таких запобіжних заходів як затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою, на основі комплексного дослідження цієї проблеми. Відповідно до поставленої мети необхідно вирішити наступні задачі:

- з'ясувати витоки, історію кримінальної відповідальності за злочин завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою та сучасний стан проблеми;

- розробити поняття злочину, передбаченого ст. 371 КК та з'ясувати соціально-правову обумовленість цієї кримінально-правової заборони;

- встановити об'єктивні та суб'єктивні ознаки злочину, передбаченого ст. 371 КК;

- визначити кваліфікуючі ознаки злочину, передбаченого ст. 371 КК;

- провести відмежування злочину, передбаченого ст. 371 КК від суміжних злочинів;

- здійснити порівняльну правову характеристику злочину, передбаченого ст. 371 КК та аналогічних злочинів за законодавством окремих зарубіжних держав;

- розробити пропозиції щодо внесення змін і доповнень до національного законодавства з метою вдосконалення норм, передбачених ст. 371 КК.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини з забезпечення регламентованих законодавством таких запобіжних заходів, як затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою.

Предметом дослідження є кримінально правове дослідження злочину завідомо незаконне затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та вирішення задач дослідження в роботі використано наступні загальнонаукові і спеціально-наукові методи: *діалектичний* – застосовувався у всіх розділах дисертації, в їх взаємозв'язку, а також для формування висновків і пропозицій за темою дослідження; *історико-правовий* – використовувався для розкриття історичного розвитку кримінально-правової відповідальності за злочин завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою (підрозділ 1.1); *порівняльно-правовий* – використовувався для порівняння вітчизняних кримінально-правових норм, що регламентують відповідальність за досліджуваній злочин, з відповідними нормами законодавства окремих зарубіжних держав (підрозділ 3.2); *логіко-семантичний* – застосовувався для поглибленого вивчення понятійного апарату (підрозділи 1.1; 1.2.; 2.1; 2.2; 2.3; 3.1; 3.2, 3.3); *догматичний* – використовувався для виявлення можливостей удосконалення норм ст. 371 КК

(розділи 2; 3); *соціологічний* – використовувався під час проведення анкетування та аналізу вироків з питань кримінально-правового дослідження злочину завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою (підрозділи 2.1; 2.2); *системного аналізу* – допоміг з'ясувати внутрішню структуру і місце злочину, передбаченого ст. 371 КК (розділ 2).

Теоретичним підґрунтям монографічної роботи стали дослідження П. П. Андрушка, Ю. В. Бауліна, В. І. Борисова, Я. М. Брайніна, Б. А. Вікторова, М. В. Володька, П. А. Вороб'я, С. Б. Гавриша, В. К. Грищука, П. С. Дагеля, Т. А. Денисової, А. В. Дроздова, О. О. Дудорова, А. П. Закалюка, М. Й. Коржанського, Ю. А. Красікова, В. М. Кудрявцева, С. Я. Лихової, В. К. Матвійчука, М. І. Мельника, В. А. Мисливого, А. А. Музики, В. О. Навроцького, М. І. Панова, О. П. Рябчинської, А. В. Савченка, О. С. Сутули, В. Я. Тація, В. П. Тихого, А. П. Ткачука, В. І. Тютюгіна, Є. В. Фесенка, П. Л. Фріса та ін.

Емпіричну базу дослідження складають дані Державної судової адміністрації України за 2003-2017 рр.; результати опитування 300 працівників правоохоронних органів, суду, прокуратури, захисників, опитування 300 студентів старших курсів юридичних факультетів вузів, аналіз 9 вироків та 300 ухвал з означеної категорії проваджень.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація за характером і змістом досліджуваних питань є комплексною і системною науково-дослідною працею, присвяченою кримінально-правовому дослідженню злочину, передбаченого ст. 371 КК. Конкретний внесок дисертанта полягає у формуванні науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення кримінально-правових норм (ст. 371 КК) та підвищення ефективності регулятивної сутності кримінального права у досліджуваній сфері, що містять елементи наукової новизни та мають істотне значення для науки кримінального права і практики застосування досліджуваної норми, зокрема:

Уперше:

— з'ясовано, що в «Пространной Правде» йшлося про витоки такого запобіжного заходу, як завідомо незаконний арешт. В Литовських статутах 1529, 1566, 1588 років визнавався недопустимим арешт без законних на те підстав. Ст. 199 Соборного Уложення 1649 р. передбачала відповідальність за незаконний привід. В Уложенні про покарання кримінальні і виправні 1845 р. в ст. 488 Уложення йшлося про незаконне тримання кого-небудь під вартою, в місцях для цього не призначених і за відсутності для цього підстав, а за ст. 451 каралися поліцейські чиновники за тримання кого-небудь під вартою довше визначеного судовим вирокком строку. Ст. 649 Кримінального Уложення 1903 р. особа, винна в позбавленні особистої свободи затриманням, ув'язненням, продовженням строку позбавленням волі тощо, підлягала покаранню. Ст. 112 КК УСРР 1922 р. закріплювалося три форми прояву цього злочину: незаконне затримання; незаконний привід; незаконне взяття під варту, а в ст. 103 КК УСРР 1927 року було передбачене покарання за аналогічні злочини. Ст. 173 КК УРСР 1961 року була передбачена кримінальна

відповідальність за завідомо незаконний арешт, незаконне затримання, незаконний привід;

— запропоноване визначення злочину, передбаченого ст. 371 КК – це умисні (а за ознакою ч. 3 цієї статті «...якщо вони спричинили тяжкі наслідки...» до дій і бездіяльності – умисел прямий, а до наслідків – лише необережна форма вини), заборонені КК суспільно-небезпечні діяння (дії або бездіяльність) суб'єкта (в залежності від форм прояву цих злочинів), що посягають на суспільні відносини, які забезпечують можливості (умови) з охорони регламентованої чинним законодавством належної діяльності слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, уповноваженої службової особи в застосуванні таких запобіжних заходів, як затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою, які полягають: у завідомо незаконному затриманні (характеризується дією та бездіяльністю); у завідомо незаконному приводі (характеризується лише дією); у завідомо незаконному домашньому арешті (характеризується дією і часом вчинення злочину); у завідомо незаконному триманні під вартою (характеризується як дією, так і бездіяльністю та часом вчинення злочину); у вчиненні діянь, передбачених ч. 1 або 2 цієї статті, якщо вони спричинили тяжкі наслідки, характеризується діянням (в залежності від форми прояву), наслідками і необхідним причинним зв'язком, а коли вони були вчинені з корисливих мотивів чи в інших особистих інтересах, характеризуються діяннями (в залежності від форм прояву злочину) та зазначеними в законі мотивами;

— з'ясовано зміст основних чинників соціально-правової обумовленості заборони, передбаченої ст. 371 КК, зокрема: 1) соціально-кримінологічний – полягає: в небезпеці завдання діянням істотної шкоди суспільним відносинам; у відносній поширеності цього діяння; 2) нормативно-правовий – свідчить про відповідність цієї заборони нормам Конституції України та внутрішній несуперечливості з іншими нормативно-правовими актами; 3) етичний – свідчить, що зміст і якість заборони відповідає нормам моралі; 4) культурно-історичний розглядає заборону з позиції її поступального розвитку; 5) міжнародно-правовий – свідчить, що ця заборона відповідає нормам міжнародного права;

— аргументовано, що об'єктивній сторони злочину, передбаченого ст. 371 КК притаманні такі обов'язкові ознаки об'єктивної сторони для: незаконного затримання – дія або бездіяльність; незаконного приводу – дії; незаконного домашнього арешту – дії та час вчинення злочину; незаконного тримання під вартою – дія або бездіяльність та час вчинення злочину; за ознакою ч. 3 ст. 371 КК: «дії, передбачені чч. 1 та 2 цієї статті, якщо вони спричинили тяжкі наслідки» – в залежності від форм прояву – це дії або бездіяльність, наслідки, необхідний причинний зв'язок та час вчинення злочину;

— доведена доцільність доповнення ч. 2 цієї статті такою ознакою, як: «завідомо незаконне взяття під варту», ч. 3 статті – обставинами, які обтяжують відповідальність, а саме: «...вчинені організованою групою осіб» чи «були вчинені у відношенні вагітної жінки або неповнолітньої особи», та доповнити цю статтю ч. 4 стосовно обов'язку повідомлення про затримання чи арешт;

Удосконалено:

— визначення родового об'єкта злочинів, передбачених Розділом XVIII КК, під яким слід зрозуміти суспільні відносини з приводу умов (стосунків), що забезпечують регламентовану законодавством та іншими нормативними актами діяльність: судів по здійсненню правосуддя, органів досудового розслідування, прокуратури, установ, що виконують судові рішення, осіб, що забезпечують для суду, досудового розслідування повне, всебічне і об'єктивне вирішення справ, з охорони законних прав та інтересів громадян, суспільства, держави в процесі судочинства, досудового розслідування та виконання судових рішень, захисту та представництва особи;

— формулювання основного безпосереднього об'єкта цього злочину як суспільних відносин, що забезпечують можливість (умови) з охорони регламентованої чинним законодавством належної діяльності слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, уповноваженої службової особи в застосуванні таких запобіжних заходів, як затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою;

— розуміння суб'єкта злочину: незаконне затримання на підставі ухвали слідчого судді, суду як: слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, уповноваженої службової особи; незаконне затримання без ухвали слідчого судді, суду як: спеціально уповноваженої службової особи (працівник поліції, органів СБУ, органів ДФС, органів Державної прикордонної служби, Військової служби правопорядку в ЗСУ, НАБУ, органів Державної митної служби); незаконний домашній арешт як: слідчого, прокурора, слідчого судді, судді, уповноваженої службової особи поліції, на яку ухвалою покладено обов'язок контролю за поведінкою підозрюваного, обвинуваченого; незаконне тримання під вартою як: слідчого, прокурора, слідчого судді, судді, керівника установи утримання підозрюваного, обвинуваченого у місцях попереднього ув'язнення;

— положення стосовно суб'єктивної сторони злочину, передбаченого чч. 1, 2, 3 ст. 371 КК як злочинів з формальними складами, які вчиняються з прямим умислом, а злочини з матеріальним складом (за ознакою «дії, передбачені чч. 1 та 2 цієї статті, якщо вони спричинили тяжкі наслідки») мають подвійну форму вини – до діянь, характеризується умисною формою вини, а до наслідків – лише необережною формою вини та за ч. 3 цієї статті – характеризуються прямим умислом – корисливими мотивами чи іншими особливими інтересами;

Дістали подальшого розвитку:

— критерії, за якими повинно здійснюватися відмежування злочину, передбаченого ст. 371 КК від суміжних діянь, описаних стст. 364, 365, 146, 147 та 373 КК є ознаки об'єкта, об'єктивної сторони, суб'єкта, суб'єктивної сторони. Зокрема, особливе розходження цих злочинів прослідковується за об'єктивною стороною злочинів, передбачених стст. 364, 365 КК. Вони відрізняються тим, що це всі діяння з матеріальними складами; за ст. 146 КК – цей злочин характеризується діями та знаряддями злочину; за ст. 147 КК – злочин вчиняється лише діями (за виключенням ознаки «...що спричинили тяжкі наслідки»); за ст. 373 КК – це дії з примушування давати показання. За суб'єктами ці злочини відрізняються: за стст. 146, 147 КК – це фізичні, осудні, приватні чи неслужбові особи; за стст. 364 та

365 КК – службові особи, не наділені повноваженнями застосовувати запобіжні заходи; за ст. 373 КК це особи, які проводять слідчі дії з отримання показань;

— компаративістське дослідження злочину, передбаченого ст. 371 КК України та на аналогічних діянь за кримінальним законодавством деяких зарубіжних держав, спонукає до вдосконалення норм ст. 371 КК, зокрема такими доповненнями, як: завідомо незаконне взяття під варту підозрюваного, обвинуваченого; умисне неповідомлення родичів підозрюваного, обвинуваченого про факт їх затримання і місце їх затримання; незаконна відмова в наданні інформації про місце тримання під вартою; вчинення цих злочинів організованою групою, або якщо вони вчинені у відношенні вагітної жінки, неповнолітньої особи тощо.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані й аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки та пропозиції можуть бути використані у: *законотворчій діяльності* – при внесенні змін і доповнень до чинного законодавства (лист Комітету з питань правової політики та правосуддя Верховної Ради України (№ 04-29/15-901 від 1 березня 2016 р.); *правозастосовній діяльності* – для кваліфікації злочинів, передбачених ст. 371 КК та відмежування їх від діянь, передбачених стст. 364, 365, 146, 147 та 373 КК; *науково-дослідній роботі* – для подальшої розробки теоретичних, прикладних проблем, пов'язаних з завідомо незаконним затриманням, приводом, домашнім арештом або триманням під вартою; *навчальному процесі* – як матеріал для викладання навчальних дисциплін «Кримінальне право України. Особлива частина», «Актуальні проблеми кваліфікації злочинів» (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження у навчальному процесі ВНЗ «Національна академія управління» від 27 листопада 2017 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійним завершеним науковим дослідженням. Визначені й обґрунтовані в дисертації наукові положення та пропозиції є самостійним доробком автора.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дисертації доповідалися автором на семінарі кафедр юридичного факультету ВНЗ «Національна академія управління», а також були оприлюднені на міжнародних та республіканських науково-практичних конференціях: Міжнародні науково-практичні конференції: «Актуальні проблеми юридичної науки-2012» (м. Київ, 14 грудня 2012 р.); «Громадська взаємодія як екзистенція демократичного суспільства» (м. Київ, 23 травня 2013 р.); «Актуальні проблеми юридичної науки-2014» (м. Київ, 21 березня 2014 р.); «Актуальні проблеми державно-правового розвитку України в контексті інтеграційних процесів» (м. Запоріжжя, 20 травня 2017 р.); «Актуальна юриспруденція» (м. Київ, 5 жовтня 2017 р.); матеріали Республіканських конференцій: «Уголовная юстиция: законодательство, теория и практика»: (20 октября 2017 года, Республика Беларусь); «Оптимізм і песимізм : амбівалентність українського соціуму в духовному і матеріальному вимірах»: (м. Київ, 18 травня 2017 р.).

Публікації. Основні положення та висновки дослідження викладено в 16 публікаціях, з них 9 – у наукових фахових виданнях, внесених в оновлений перелік фахових видань з юридичних наук МОН України, зареєстрованих та

проіндексованих у міжнародних наукометричних каталогах та базах даних; 7 – матеріали конференції.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, які включають сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (278 найменувань) на 27 сторінках, додатків 9 (на 39 сторінках). Загальний обсяг дисертації – 282 сторінок, основний текст дисертації – 194 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** дисертації висвітлені положення, що наведені вище – у структурній частині автореферату «Загальна характеристика роботи».

Розділ 1. «Поняття, витоки, історія кримінальної відповідальності за злочин завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою, сучасний стан проблеми та соціально-правова обумовленість цієї заборони» – складається з двох підрозділів і висновків.

У *підрозділі 1.1. «Витоки, історія кримінальної відповідальності за злочин завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою та сучасний стан проблеми»* на основі аналізу історичних документів, нормативно-правових актів виділено історичні періоди суспільства та державності, починаючи від *першого та другого* (20-30 тис. років тому) – до теперішнього часу. Стверджується, що кримінальну відповідальність за означені діяння на теренах України слід шукати в *третьому періоді* – XI-XIV стст. Так, у «Пространной Правде» йшлося про витоки такого запобіжного заходу, як завідомо незаконний арешт. Ст. 11 Договору Новгороду з Готським берегом 1189-1199 рр. забороняла насильницьке затримання іноземця, навіть якщо у відношенні останнього було розпочато судовий розгляд.

Обґрунтовується, що в *четвертому періоді* (XIV ст. – поч. XVIII ст.) в Литовських статутах (1529, 1566, 1588 років) приділялося багато уваги неприпустимості арешту особи без законних на те підстав.

У *п'ятому періоді* (поч. XVIII ст. – поч. XIX ст.) відбулося поширення на теренах України Соборного Уложення 1649 р., де в ст. 119 отримав закріплення злочин «незаконний привід», коли він був виконаний без дотримання вимог цієї статті. З'ясовано, що в ст. 488 Уложення про покарання кримінальні і виправні 1845 р. була передбачена кримінальна відповідальність за незаконне тримання особи під вартою в місцях для цього не призначених і за відсутності підстав; ст. 451 – затримання кого-небудь під вартою довше визначеного судовим вироком строку – каралися поліцейські чиновники. Ст. 477 цього Уложення встановлювала кримінальну відповідальність «за произвольное содержание кого-либо под стражей не в месте, для сего назначеном...».

У *шостому періоді* (кінця XIX поч. XX ст.) згідно зі ст. 649 Кримінального Уложення 1903 р. «Служащий, виновный в не законом лишении свободы задержанием, заключением, продлением срока лишения свободы...» підлягав

покаранню.

У сьомому періоді (поч. ХХ ст. – 1991 р.) у ст. 112, КК УСРР 1922 р. передбачалася відповідальність за незаконне затримання особи чи привід (ч. 1), а також за взяття під варту в якості запобіжної міри в особистих корисних інтересах (ч. 2). У ст. 103 КК УСРР 1927 р. була передбачена кримінальна відповідальність за аналогічний злочин, але на відміну від попереднього кодексу, де покарання було «розстрільним», санкція змінилася на позбавлення волі. У ст. 173 КК УРСР 1961 року була передбачена кримінальна відповідальність за завідомо незаконні затримання, привід, незаконне взяття під варту.

У восьмому періоді (з 1991 року і до нинішнього часу) ст. 371 КК 2001 р. передбачала відповідальність за завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою.

У підрозділі 1.2. *«Поняття злочину завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою та соціально-правова обумовленість цієї кримінально-правової заборони»* – аргументовано, що визначення злочину, передбаченого ст. 371 КК і соціально-правової обумовленості означеної заборони не було предметом з'ясування науковцями. Стверджується, що з'ясування поняття цього злочину важливе для:

- 1) відмежування цього злочину від суміжних діянь;
- 2) порівняльно-правового дослідження;
- 3) кваліфікації злочинів за ст. 371 КК;
- 4) розуміння меж дії закону (ст. 371 КК).

Таке визначення аналізованого злочину стає можливим, виходячи з положень загального поняття злочину (ч. 1 ст. 11 КК) та результатів аналізу об'єктивних, суб'єктивних та кваліфікуючих ознак злочину, передбаченого ст. 371 КК: «Це умисні (а за ознакою ч. 3 цієї статті «...якщо вони спричинили тяжкі наслідки...» до дій і бездіяльності – умисел прямий, а до наслідків – лише необережна форма вини), заборонені КК України суспільно-небезпечні дії або бездіяльність суб'єкта (в залежності від форм прояву цих злочинів), що посягають на суспільні відносини, які забезпечують можливості (умови) з охорони регламентованої чинним законодавством належної діяльності слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, уповноваженої службової особи в застосуванні таких запобіжних заходів як затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою, які полягають: у завідомо незаконному затриманні (характеризується дією та бездіяльністю); у завідомо незаконному приводі (характеризується лише дією); у завідомо незаконному домашньому арешті (характеризується дією і часом вчинення злочину); у завідомо незаконному триманні під вартою (характеризується як дією, так і бездіяльністю, часом вчинення злочину); у вчиненні діянь, передбачених частиною першою або другою цієї статті, якщо вони спричинили тяжкі наслідки (в залежності від форми прояву цього злочину) характеризуються діяннями, наслідками і необхідним причинним зв'язком, а коли вони були вчинені з корисливих мотивів чи в інших особистих інтересах» (в залежності від форм прояву злочину) характеризуються діяннями.

Маючи теоретичне підґрунтя стосовно соціально-правової обумовленості заборони, передбаченої ст. 371 КК, а також проведений ґрунтовний аналіз існуючих поглядів на досліджувану проблему, автор вважає, що заслуговують на увагу в цьому дослідженні наступні чинники такої обумовленості цієї заборони, як:

1) соціально-кримінологічний – полягає: в небезпеці завдання діянням істотної шкоди суспільним відносинам; у відносній поширеності цього діяння; з'явлення заборони – це реакція на вчинення злочину;

2) нормативно-правовий – свідчить: про відповідність заборони нормам Конституції України; що ст. 371 КК знаходиться в єдиному блоці з багатьма нормами законодавства, які стосуються цієї сфери та мають внутрішню небуперечливість між собою;

3) етичний – свідчить, що зміст і якість заборони, передбаченої ст. 371 КК, відповідає нормам моралі, мають безпосередній вплив на конструювання цієї заборони;

4) культурно-історичний – розглядає заборону як продукт історії і культури; ця заборона обумовлена культурно-історично;

5) міжнародно-правовий – свідчить, що ця заборона відповідає приписам ст. 26 Загальної декларації прав людини (1948) та ст. 2 Міжнародного Пакту про громадянські та політичні права (1966).

Розділ 2. «Кримінально-правова характеристика злочину завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою» - складається з трьох підрозділів і висновків.

У підрозділі 2.1. «Об'єктивні ознаки злочину завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою» – аналізуються погляди на родовий об'єкт злочинів проти правосуддя та пропонується його визначення: «Під родовим об'єктом злочинів, передбачених Розділом XVIII КК, слід розуміти суспільні відносини з приводу умов (стосунків), що забезпечують регламентовану законодавством та іншими нормативними актами діяльність: судів по здійсненню правосуддя, органів досудового розслідування, прокуратури, установ, що виконують судові рішення, осіб, що забезпечують для суду, досудового розслідування повне, всебічне і об'єктивне вирішення справ, з охорони законних прав та інтересів громадян, суспільства, держави в процесі судочинства, досудового розслідування та виконання судових рішень, захисту та представництва особи». Зазначається, що в наукових публікаціях не завжди чітко формулюється безпосередній об'єкт злочину, передбаченого ст. 371 КК.

Автором на підставі критичного аналізу існуючих поглядів на основний безпосередній об'єкт цього злочину, використовуючи структуру суспільних відносин, пропонується його визначення: «Це суспільні відносини, що забезпечують можливість (умови) з охорони регламентованої чинним законодавством належної діяльності слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, уповноваженої службової особи в застосуванні таких запобіжних заходів, як затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою».

У роботі застосовуються загальнотеоретичні положення об'єктивної сторони злочину загалом, і, зокрема, передбаченого ст. 371 КК. Зовнішня сторона злочину

завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою, до цього часу не знайшла свого належного дослідження. Зазначається, що в юридичній літературі існує значна кількість суперечливих поглядів на поняття об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 371 КК та на термінологію, яка стосується зовнішнього прояву цього злочину.

Автор критично відноситься до поглядів фахівців у галузі кримінального права, які в існуючих публікаціях стверджують, що злочин, передбачений ст. 371 КК вчиняється лише шляхом дії. У дисертації аргументуються теоретичні положення, які стосуються таких обов'язкових ознак об'єктивної сторони, як дії та бездіяльність і аргументується, що злочин, передбачений ст. 371 КК, в залежності від форм його прояву, може вчинятися шляхом активних дій та бездіяльністю і часом вчинення злочину. На підставі проведеного дослідження автор приходить до висновку, що об'єктивна сторона цього злочину характеризується такими обов'язковими ознаками для: незаконного затримання – дією або бездіяльністю; незаконного приводу – діями; незаконного домашнього арешту – дією та часом вчинення злочину; незаконного тримання під вартою – дією або бездіяльністю та часом вчинення злочину; за ознакою ч. 3 ст. 371 КК «дії, передбачені чч. 1 та 2 цієї статті, якщо вони спричинили тяжкі наслідки» – в залежності від форм прояву, характеризуються діями або бездіяльністю, наслідками, необхідним причинним зв'язком та часом вчинення злочину.

У підрозділі 2.2 «Суб'єктивні ознаки злочину завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою» автор досліджує загальнотеоретичні положення стосовно суб'єкта злочину. Значну увагу приділяє проблемам класифікації суб'єктів злочину. Зазначає, що суперечлива класифікація суб'єктів злочину в науці кримінального права та судовій практиці не може надавати допомоги судам та правоохоронним органам у справі боротьби з досліджуваними злочинами. Звертає увагу, що положення, яке склалося, викликає необхідність більш поглибленого дослідження суб'єкта злочину і, зокрема, передбаченого ст. 371 КК. Відносно суб'єкта злочину, передбаченого ст. 371 КК в юридичній літературі висловлені різні погляди. На підставі критичного аналізу існуючих поглядів дисертант пропонує розуміння суб'єкта цього злочину: «Незаконне затримання на підставі ухвали слідчого судді, суду є: слідчий, слідчий суддя, суддя, уповноважена службова особа; незаконне затримання без ухвали слідчого судді, суду є уповноважена службова особа: (працівник поліції, органів СБУ, органів ДФС, органів Державної прикордонної служби, Військової служби правопорядку в ЗСУ, НАБУ; незаконний домашній арешт є – слідчий, прокурор, слідчий суддя, суддя, уповноважена службова, на яку ухвалою покладено обов'язок контролю за підозрюваним, обвинуваченим; незаконне тримання під вартою є – слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд, керівник установи утримання підозрюваного, обвинуваченого.

На підставі аналізу існуючих поглядів на суб'єктивну сторону злочину, передбаченого ст. 371 КК, встановлено, що суб'єктивна сторона цього злочину за чч. 1, 2 та 3 ст. 371 КК з формальним складом характеризується виною у формі прямого умислу, а злочини з матеріальним складом (за ознакою «дії, передбачені

чч. 1 та 2 цієї статті, якщо вони спричинили тяжкі наслідки») мають подвійну форму вини – до діянь властива умисна вина, а до наслідків – необережна. Мотивами цього злочину є користь чи інші особисті інтереси.

У підрозділі 2.3 «Кваліфікуючі ознаки злочину завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою» послідовно проаналізовано кваліфікуючі ознаки злочину, передбаченого ч. 3 ст. 371 КК. На підставі проведеного дослідження встановлено: що під такою кваліфікуючою ознакою, як тяжкі наслідки, слід розуміти: замах на самогубство, самогубство, тяжке захворювання, тяжкі тілесні ушкодження, загибель важкохворих близьких, які залишилися без догляду, спричинення потерпілому великої матеріальної шкоди. Під такою ознакою, як вчинення злочину з корисливих мотивів слід розуміти: спонукання винного до отримання будь-якої матеріальної вигоди (заволодіння коштами, цінностями, одержати майнові права, уникнення матеріальних обов'язків тощо). Під вчиненням цього злочину в інших особистих інтересах слід розуміти: поліпшення показників службової діяльності, помста, заздрість тощо.

Розділ 3. «Відмежування злочину, передбаченого ст. 371 КК України від суміжних злочинів та порівняльно-правова характеристика цього злочину за законодавством України та аналогічних злочинів за кримінальним законодавством деяких зарубіжних держав» складається з двох підрозділів та висновку.

У підрозділі 3.1 «Відмежування злочину, передбаченого ст. 371 КК України від суміжних злочинів» з'ясовано, що відмежування цього злочину від суміжних діянь, передбачених стст. 364, 365, 146, 147, 373 КК необхідно проводити за окремими елементами та ознаками кожного з елементів цих складів злочинів: 1) за об'єктами – злочини, передбачені за: ст. 364 КК стосуються відносин з належної діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, службових осіб підприємств, установ, організацій; ст. 365 КК – відносини з діяльності таких органів державної влади, як правоохоронних; ст. 146 КК – відносини з фізичної свободи особи; ст. 147 КК – відносини з забезпечення волі людини; ст. 373 КК – відносини з процесуального порядку отримання доказів; 2) за об'єктивною стороною: злочини за стст. 364, 365 КК відносяться до діянь з матеріальними складами; злочини за ст. 146 КК – характеризуються діями та зняряддями; за ст. 147 КК – вчиняються лише діями; за ст. 373 КК – представляють собою дії з примушування давати показання.

У підрозділі 3.2 «Порівняльно-правова характеристика злочину завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою за законодавством України та аналогічних злочинів за законодавством деяких зарубіжних держав» стверджується, що компаративістське дослідження злочину, передбаченого ст. 371 КК України та аналогічних діянь за кримінальним законодавством деяких зарубіжних держав спонукає до вдосконалення норм ст. 371 КК України, зокрема, такими доповненнями, як: завідомо незаконне взяття під варту підозрюваного, обвинуваченого; умисне неповідомлення родичів підозрюваного, обвинуваченого про факт їх затримання і місце їх затримання; незаконна відмова в наданні інформації про місце тримання під вартою; фальсифікація складання протоколу затримання або часу фактичного затримання; вчинення цих злочинів

організованою групою осіб або якщо вони вчинені у відношенні вагітної жінки, неповнолітньої особи.

ВИСНОВКИ

У **висновках** наведено теоретичне узагальнення даного дисертаційного дослідження, яке полягає у з'ясуванні питань кримінально-правового дослідження злочину завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт, взяття під варту або тримання під вартою. Основними теоретичними і практичними результатами даного дослідження є:

1. Витоки кримінальної відповідальності за завідомо незаконний арешт вперше з'являються у третьому періоді розвитку суспільства і державності (XI-XIV ст.) на теренах нашої країни в «Пространной Правде». У Литовських статутах (1529, 1566, 1588 років) визнавався незаконним арешт без законних підстав. Ст. 199 Соборного Уложення 1649 р. передбачала кримінальну відповідальність за незаконний привід. В Уложенні про покарання кримінальні і виправні 1845 р., в ст. 488 йшлося про покарання за незаконне тримання кого-небудь під вартою, в місцях для цього не призначених і за відсутності для цього підстав, а за ст. 451 каралися поліцейські чиновники за тримання кого-небудь під вартою довше визначеного судом строку. Ст. 649 Кримінального Уложення 1903 р. особа, винна в позбавленні особистої свободи: затриманням, ув'язненням, продовженням строку позбавлення волі підлягала покаранню. Ст. 112 КК УСРР 1922 р. було закріплено три форми прояву цього злочину: незаконний привід; незаконне взяття під варту; незаконні затримання. Такі ж злочини знайшли місце в ст. 103 КК УСРР 1927 р.. Ст. 173 КК УРСР 1961 р. була передбачена кримінальна відповідальність за завідомо незаконний арешт, незаконне затримання, незаконний привід. У восьмому періоді (з 1991 року і до нинішнього часу) ст. 371 КК 2001 р. передбачена кримінальна відповідальність за завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою.

2. Під злочином завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою слід розуміти умисні (а за ознакою ч. 3 цієї статті «... якщо вони спричинили тяжкі наслідки...» до дій і бездіяльності – умисел прямий, а до наслідків – лише необережна форма вини), заборонені КК суспільно-небезпечні дії або бездіяльність суб'єкта (в залежності від форм прояву цих злочинів), що посягають на суспільні відносини, які забезпечують можливості (умови) з охорони регламентованої чинним законодавством належної діяльності слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, уповноваженої службової особи в застосуванні таких запобіжних заходів як затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою, які полягають: у завідомо незаконному затриманні (характеризується дією та бездіяльністю); у завідомо незаконному приводі (характеризується лише дією); у завідомо незаконному домашньому арешті (характеризується дією і часом вчинення злочину); у завідомо незаконному триманні під вартою (характеризується як дією, так і бездіяльністю, часом вчинення злочину); у вчиненні діянь, передбачених частиною першою або другою цієї статті, якщо вони спричинили тяжкі наслідки (в

залежності від форм прояву цих злочинів) характеризуються діяннями, наслідками та необхідним причинним зв'язком між діяннями і наслідками або були вчинені з корисливих мотивів чи в інших особистих інтересах (в залежності від форм прояву) характеризуються діяннями, часом та мотивами користі й іншими особистими інтересами.

3. Основними чинниками соціально-правової обумовленості кримінально-правової заборони, передбаченої ст. 371 КК, є наступні: 1) соціально-кримінологічний – полягає в небезпеці завдання діянням істотної шкоди суспільним відносинам; відносній поширеності цього діяння; 2) нормативно-правовий – свідчить: про відповідність цієї заборони нормам Конституції України та внутрішній несуперечливості з іншими нормативно-правовими актами; 3) етичний – свідчить, що зміст і якість заборони, відповідає нормам моралі; 4) культурно-історичний – розглядає заборону з позиції її поступального розвитку; 5) міжнародно-правовий – свідчить, що ця заборона відповідає нормам міжнародного права.

4. Родовим об'єктом злочинів, передбачених Розділом XVIII КК слід зрозуміти суспільні відносини з приводу умов (стосунків), що забезпечують регламентовану законодавством та іншими нормативними актами діяльність: судів по здійсненню правосуддя, органів досудового розслідування, прокуратури, установ, що виконують судові рішення, осіб, що забезпечують для суду, досудового розслідування повне, всебічне і об'єктивне вирішення справ, з охорони законних прав та інтересів громадян, суспільства, держави в процесі судочинства, досудового розслідування та виконання судових рішень, захисту та представництва особи.

5. Основним безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого ст. 371 КК, є суспільні відносини, що забезпечують можливість (умови) з охорони регламентованої чинним законодавством належної діяльності слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, уповноваженої службової особи у застосуванні таких запобіжних заходів, як затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою.

6. Об'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 371 КК характеризується такими обов'язковими ознаками об'єктивної сторони для: незаконного затримання – дією або бездіяльністю; незаконного приводу – дією; незаконного домашнього арешту – дією та часом вчинення злочину; незаконного тримання під вартою – дією або бездіяльністю та часом вчинення злочину; за ознакою ч. 3 ст. 371 КК «...дії, передбачені частинами 1 та 2 цієї статті, якщо вони спричинили тяжкі наслідки» – в залежності від форм прояву – характеризуються діями або бездіяльністю, наслідками, необхідним причинним зв'язком та часом вчинення злочину.

7. Суб'єктом злочину: незаконне затримання на підставі ухвали слідчого судді, суду може бути: слідчий, слідчий суддя, прокурор, суддя, уповноважена службова особа; незаконне затримання без ухвали слідчого судді, суду може бути спеціально уповноважена особа; незаконний домашній арешт може бути слідчий, прокурор, слідчий суддя, суддя, уповноважена службова особа поліції, на яку ухвалою покладено обов'язок контролю за поведінкою підозрюваного, обвинуваченого; незаконне тримання під вартою може бути слідчий, прокурор, слідчий суддя, суддя, керівник установи утримання підозрюваного, обвинуваченого в місцях

попереднього ув'язнення.

8. Суб'єктивна сторона злочину, передбаченого чч. 1, 2, 3 ст. 371 КК, як злочинів з формальними складами характеризується умисною виною, а злочину з матеріальним складом (за ознакою «дії, передбачені чч. 1 та 2 цієї статті, якщо вони спричинили тяжкі наслідки») мають подвійну форму вини – до діянь характеризуються умисною формою вини, а до наслідків – лише необережною вини.

9. Критерії, за якими здійснюється відмежування злочину, передбаченого ст. 371 КК від суміжних злочинів, передбачених стст. 364, 365, 146, 147 та 373 КК є об'єктивні та суб'єктивні ознаки цих злочинів. Ці злочини мають відмінності за всіма складоутворюючими ознаками цих діянь.

10. Компаративістське дослідження злочину, передбаченого ст. 371 КК України і аналогічних злочинів за кримінальним законодавством деяких зарубіжних держав, свідчить, що вітчизняному законодавцю необхідно прийняти для вдосконалення ст. 371 КК України положення ст. 414 Республіки Казахстан, ст. 147 КК Грузії, ст. 324 КК Киргизької Республіки, ст. 292 КК Азербайджанської Республіки, ст. 301 КК РФ.

Маючи позитивні положення зарубіжного законодавства при порівняльно-правовому дослідженні, дає нам можливість сформулювати нову редакцію ст. 371 КК України: «Стаття 371. Завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт, взяття під варту або тримання під вартою

1. Завідомо незаконне затримання або незаконний привід, - караються...

2. Завідомо незаконні домашній арешт або завідомо незаконне взяття під варту, або тримання під вартою, - карається...

3. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони спричинили тяжкі наслідки або були вчинені з корисливих мотивів чи в інших особистих інтересах, або були вчинені організованою групою осіб чи були вчинені у відношенні вагітної жінки або неповнолітньої особи, - караються...

4. Умисне неповідомлення родичів підозрюваного про факт його затримання і місце знаходження, незаконна відмова в наданні інформації про місце тримання під вартою особи громадянину, який має право на отримання такої інформації, а рівно фальсифікація часу складання протоколу затримання або часу фактичного затримання, -

караються...»

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях внесених до оновленого переліку фахових видань з юридичних дисциплін МОН України, зареєстрованих та проіндексованих у міжнародних наукометричних каталогах і базах даних:

1. Шнипко О. С. Родовий об'єкт складу злочину, передбаченого ст. 371 КК України // Юридична наука (Index Copernicus). – 2012. № 7. – С. 101-110.
2. Шнипко О. С. Об'єктивні сторона складу злочину, передбаченого ст. 371 КК України // Юридична наука (Index Copernicus). – 2012. № 9. – С. 83-98.
3. Шнипко О. С. Безпосередній об'єкт злочину завідомо незаконне затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою // Юридична наука (Index Copernicus). – 2016. № 3. – С. 146-160.
4. Шнипко О. С. Об'єктивна сторона злочину, передбаченого ч. 1 ст. 371 КК України // Юридична наука (Index Copernicus). – 2016. № 6. – С. 118-143.
5. Шнипко О. С. Об'єктивні ознаки злочинів, передбачених частиною 2 статті 371 Кримінального кодексу України // Юридична наука (Index Copernicus). – 2016. № 11. – С. 105-124.
6. Шнипко О. С. Кваліфікуючі ознаки злочину завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою (частина 3 статті 371 Кримінального кодексу України) // Юридична наука (Index Copernicus). – 2017. № 2. – С. 138-153.
7. Шнипко О. С. Суб'єктивна сторона злочину завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою // Юридична наука (Index Copernicus). – 2017. № 3. – С. 113-127.
8. Шнипко А. С. Суб'єкт злочину завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою // Юридична наука (Index Copernicus SafetyLit, Social Science Research Network (SSRN)). – 2017. № 6. – С. 64-87.
9. Шнипко А. С. Відмежування злочину завідомо незаконне затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою від суміжних злочинів // Юридична наука (Index Copernicus SafetyLit, Social Science Research Network (SSRN)). – 2018. № 1.– С. 172-185.

Публікації у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

10. Шнипко О. С. Безпосередній об'єкт складу злочину, передбаченого ст. 371 КК України // Актуальні проблеми юридичної науки – 2012р.: [Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції]. (м. Київ 14 грудня 2012 рік). – Київ : ВНЗ «Національна академія управління», 2012. – С. 501-504.
11. Шнипко О. С. Обов'язкові умови законності затримання особи як факту, що сприяє довірі до правоохоронних органів з боку громадськості // Громадська взаємодія як екзистенція демократичного суспільства : [Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції]. (м. Київ 23 травня 2013 рік). – Київ : ВНЗ «Національна академія управління», 2013. – С. 421-424.

12. Шнипко О. С. Соціальна обумовленість криміналізації діяння завідомо незаконні затримання, привід, арешт або тримання під вартою // Актуальні проблеми юридичної науки – 2014 : [Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції]. (м. Київ 21 березня 2014 рік). – Київ : ВНЗ «Національна академія управління», 2014. – С. 319-323.

13. Шнипко О. С. Тяжкі наслідки як ознака об'єктивної сторони злочину, передбаченого частиною 3 статті 371 Кримінального Кодексу України. Актуальні проблеми державно-правового розвитку України в контексті інтеграційних процесів : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 10 річчю Інституту управління та права ЗНТУ, м. Запоріжжя, 20 травня 2017 р. : в 2 т. / Редкол. : С. К. Бостан, Р. М. Максакова, Т. Є. Леоненко. – Т. 2. – Запоріжжя : «Просвіта», 2017. – С. 210-211.

14. Шнипко О. С. Суб'єктивна сторона злочину завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою. Юридична наука і практика : пошук правової гармонії : збірник матеріалів Міжнародної юридичної науково-практичної конференції «Актуальна юриспруденція», м. Київ, 5 жовтня 2017 року. Тези наукових доповідей. – Видавничий дім «АртЕк», 2017. – С. 187-189

15. Шнипко О. С. Проблемы ответственности за незаконное задержание, привод, арест или содержание под стражей. Уголовная юстиция : законодательство, теория и практика : материалы VIII Республиканской научно-практической конференции студентов, магистрантов и аспирантов (20 октября 2017 года, Республика Беларусь). – Брест : Брестский государственный университет имени А. С. Пушкина. – С. 138-138.

16. Шнипко О. С. Вчинення злочину, передбаченого ч. 3 ст. 371 КК України з корисливих мотивів або в інших корисливих інтересах : позитивне вирішення проблеми. Оптимізм і песимізм: амбівалентність українського соціуму в духовному і матеріальному вимірах : матеріали XVI науково-практичної конференції. – Київ : ВНЗ «Національна академія управління», 2018. – С. 133-134.

АНОТАЦІЯ

Шнипко О. С. Кримінально-правове дослідження злочину завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою (ст. 371 КК України) – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право (081 – Право). – Вищий навчальний заклад «Національна академія управління». – Київ, 2017.

Дисертація присвячена формулюванню науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення відповідних кримінально-правових норм (ст. 371 КК), підвищення ефективності кримінального права в сфері регламентованої чинним законодавством діяльності у застосуванні таких запобіжних заходів, як затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою на основі комплексного кримінально-правового дослідження злочину, передбаченого ст. 371 КК України.

У результаті здійснення наукового аналізу теоретичного стану проблеми її законодавчого регулювання та практики застосування чинного законодавства, надано важливі для науки кримінального права пропозиції, сформульовані нові положення і висновки.

У ході дослідження з'ясовано витoki та історію кримінальної відповідальності за злочин завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою.

В дисертаційній роботі закладено методологічні засади формування авторського підходу до визначення поняття злочину, передбаченого ст. 371 КК, запропоноване поняття цього злочину.

Здобувачем визначено основні чинники соціально-правової обумовленості заборони, передбаченої ст. 371 КК.

На підставі дослідження запропоновано визначення родового об'єкта цього злочину. Крім того, проаналізовано існуючі точки зору стосовно безпосереднього об'єкта злочину завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою.

З урахуванням сучасного досягнення вітчизняної та зарубіжної науки кримінального права проаналізовано обов'язкові ознаки об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 371 КК та запропоновано визначення об'єктивної сторони цього діяння.

Удосконалено теоретичні підходи до розуміння суб'єкта злочину завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою, з'ясовані існуючі погляди з цього питання в публікаціях.

З'ясовано існуючі точки зору стосовно суб'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 371 КК України, пропонується визначення корисливих мотивів чи інших особистих інтересів. Значна увага приділяється кваліфікуючим ознакам злочину завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою.

Пропонується авторське розуміння наведених в дисертації кваліфікуючих ознак цього злочину.

Отримало подальший розвиток відмежування злочину, передбаченого ст. 371 КК від суміжних діянь. Крім того, здійснено компаративістське дослідження злочину, передбаченого ст. 371 КК України та аналогічних злочинів за кримінальним законодавством деяких зарубіжних держав, запропоновано нову редакцію ст. 371 КК України.

Ключові слова: поняття злочину, витoki та історія кримінальної відповідальності, затримання, привід, домашній арешт, тримання під вартою, завідомо незаконний злочин, об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона, кваліфікуючі ознаки.

АННОТАЦИЯ

Шнипко А. С. Уголовно-правовое исследование преступления заведомо незаконные задержания, привод, домашний арест или содержание под стражей (ст. 371 УК Украины) – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право (081 – право). – Высшее учебное заведение «Национальная академия управления», Киев, 2017.

Диссертация посвящена формулированию научно обоснованных предложений по совершенствованию соответствующих уголовно-правовых норм (ст. 371 УК), повышение эффективности уголовного права в сфере регламентированной действующим законодательством деятельности в применении таких мер, как задержание, привод, домашний арест или содержание под стражей на основе комплексного уголовно-правового исследования преступления, предусмотренного ст. 371 УК Украины. В результате осуществления научного анализа теоретического состояния проблемы ее законодательного регулирования и практики применения действующего законодательства, предоставлено важные для науки уголовного права предложения, сформулированные новые положения и выводы.

В ходе исследования выяснено истоки и историю уголовной ответственности за преступление заведомо незаконные задержания, привод, домашний арест или содержание под стражей.

В диссертационной работе заложены методологические основы формирования авторского подхода к определению понятия преступления, предусмотренного ст. 371 УК, предложено понятие этого преступления.

Соискателем определены основные факторы социально-правовой обусловленности запрета, предусмотренного ст. 371 УК.

На основании исследования предложено определение родового объекта этого преступления. Кроме того, проанализированы существующие точки зрения относительно непосредственного объекта преступления заведомо незаконные задержания, привод, домашний арест или содержание под стражей.

С учетом современного достижения отечественной и зарубежной науки уголовного права проанализированы обязательные признаки объективной стороны преступления, предусмотренного ст. 371 УК и предложено определение объективной стороны этого деяния.

Усовершенствованы теоретические подходы к пониманию субъекта преступления заведомо незаконные задержания, привод, домашний арест или содержание под стражей, выяснены существующие взгляды по этому вопросу в публикациях.

Выяснено существующие точки зрения относительно субъективной стороны преступления, предусмотренного ст. 371 УК Украины, предлагается определение корыстных побуждений или иных личных интересов. Значительное внимание уделяется квалифицирующим признакам преступления заведомо незаконные задержания, привод, домашний арест или содержание под стражей.

Предлагается авторское понимание приведенных в диссертации квалифицирующих признаков этого преступления.

Получило дальнейшее развитие отграничения преступления, предусмотренного ст. 371 УК от смежных деяний. Кроме того, осуществлены компаративистские исследования преступления, предусмотренного ст. 371 УК Украины и аналогичных преступлений по уголовному законодательству некоторых зарубежных государств, предложена новая редакция ст. 371 УК Украины.

Ключевые слова: понятие преступления, истоки и история уголовной ответственности, задержание, привод, домашний арест, содержание под стражей, заведомо незаконный преступление, объект, объективная сторона, субъект, субъективная сторона, квалифицирующие признаки.

SUMMARY

Shnytko O.S. Legal criminal research of crime consisting in deliberately illegal detention, arrest, house arrest or custody (art. 371 of Criminal Code (CC) of Ukraine) – Qualification scientific work, on the rights of manuscript.

Dissertation for scientific degree of candidate of legal sciences, profile 12.00.08 – criminal law and criminology; criminal enforcement law (081 – Law). – High educational institution National Academy of Management. – Kyiv, 2017.

Dissertation is dedicated to the formulation of scientifically grounded proposals for improvement of the relevant criminal enforcement provisions (art. 371 of CC of Ukraine), increase of criminal law efficiency in area of activities governed by applicable laws and consisting in implementation of such preventive measures as detention, arrest, house arrest or custody basing on the complex legal criminal research of crime stipulated in the art. 371 of CC of Ukraine.

Proposals which are important for the science of criminal law, are provided, new provisions and conclusions are formed as a result of scientific analysis of theoretic state of the problem, its regulation by the laws and the practice of implementation of applicable laws. They were prepared due to the research of 278 sources, cross-overview of legal materials containing references to these or other provisions related to the crime of deliberately illegal detention, arrest or custody (art. 371 of CC of Ukraine), examination of 9 court sentences awarded in virtue of the art. 371 of CC, and 300 writs adopted in proceedings of this category.

In process of research origin and history of criminal liability for the crime consisting in deliberately illegal detention, arrest, house arrest or custody were examined. Dissertation establishes methodological bases for formation of the author's approach to determination of the concept of crime stipulated in art. 371 of CC of Ukraine. Researcher proposes the concept of this crime.

Applicant investigated the essence of the following main factors of social legal conditionality of prohibition stipulated in the art. 371 of CC of Ukraine: 1) social criminological factor; 2) legal regulatory factor; 3) ethical factor; 4) cultural-historical; 5) the factor of international law.

Researcher examined existing opinions on subsumer of the crimes against justice.

Basing on this research, definition of subsumer of this crime is proposed. In addition, existing opinions on the direct object of crime consisting in deliberately illegal detention, arrest, house arrest or custody were analysed.

Taking in consideration the modern achievements of national and international science of criminal law, the mandatory features of objective side of the crime stipulated in art. 371 of CC are analysed, definition of objective side of this action is proposed.

Theoretic approaches for understanding of the subject of crime consisting in deliberately illegal detention, arrest, house arrest or custody are improved; existing opinions on this matter stated in actual publications are examined.

Actual opinions on the subjective side of crime stipulated in the art. 371 of CC of Ukraine were examined, definition of lucrative impulses or other personal interests is offered.

Significant attention is accorded to the qualification features of crime consisting in deliberately illegal detention, arrest, house arrest or custody. The author's understanding of qualification features of this crime stated in the dissertation is proposed.

Distinguishing of crime stipulated in the art. 371 of CC from similar actions stipulated in the articles 364, 365, 146, 147 and 373 of CC of Ukraine was also developed. In addition, comparative research of crime stipulated in the art. 371 of CC of Ukraine and the crimes which are not similar in context of criminal law of the certain foreign states, was performed; the new version of article 371 of CC of Ukraine is proposed.

Keywords: the notion of crime, criminal liability origin and history, detention, arrest, house arrest, custody, deliberately illegal crime, object, objective side, subject, subjective side, qualification features.

Підписано до друку 07.06.2018 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Ум. друк, арк. 0,9
Тираж 100 прим. Замовлення № 118

Віддруковано з оригінал-макета ТОВ «Наш Формат»
04080, м. Київ, вул. Кирилівська, 86
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 4540 від 07.05.2013.